

NARXLARNING SHAKLLANISHI: NAZARIY ASOSLAR

Ismailova Shaxnoza Uktamovna

O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika

qo'mitasining Kadrlar malakasini

oshirish va statistik tadqiqotlar

instituti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada narxlarning shakllanishiga oid nazariy asoslar hamda ularning iqtisodiyotga ta'siri tahlil qilinadi. Bozor talab va taklifi, klassik iqtisodiy nazariya, marginalizm, bozor tuzilmalari (raqobat, monopoliya, oligopoliya) va inflyatsiya kabi tushunchalar orqali narx shakllanishining mohiyati yoritilgan. Shuningdek, narxlar orqali iqtisodiy muvozanat, resurslar taqsimoti va davlat aralashuvining roli ko'rib chiqiladi. Ushbu ilmiy maqola iqtisodiy siyosatni ishlab chiqishda zarur bo'lgan nazariy bilimlarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: narx shakllanishi, bozor nazariyasi, talab va taklif, klassik iqtisodiyot, marginalizm, bozor tuzilmasi, raqobat, monopoliya, oligopoliya, inflatsiya, iste'mol narxlari indeksi, iqtisodiy muvozanat, resurslar taqsimoti, davlat aralashuvi.

ФОРМИРОВАНИЕ ЦЕН: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ

Исмаилова Шахноза Уктамовна

Независимый научный исследователь

института повышения квалификации кадров и статистических

исследований

Аннотация:

В данной статье рассматриваются теоретические основы формирования цен и их влияние на экономику. Анализируются ключевые экономические концепции: спрос и предложение, классическая экономическая теория,

маргинализм, рыночные структуры (конкуренция, монополия, олигополия) и инфляция. Также освещается роль цен в обеспечении экономического равновесия, распределении ресурсов и вмешательстве государства в экономику. Статья представляет собой важный теоретический вклад для формирования эффективной экономической политики.

Ключевые слова: формирование цен, рыночная теория, спрос и предложение, классическая экономика, маргинализм, структура рынка, конкуренция, монополия, олигополия, инфляция, индекс потребительских цен, экономическое равновесие, распределение ресурсов, государственное вмешательство.

PRICE FORMATION: THEORETICAL FOUNDATIONS

Ismailova Shakhnoza Uktamovna

Independent researcher at the Institute
of Personnel Training and Statistical

Research of the National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan

Annotation:

This article explores the theoretical foundations of price formation and its impact on the economy. It examines key economic concepts such as supply and demand, classical economic theory, marginalism, market structures (competition, monopoly, oligopoly), and inflation. The study also discusses the role of prices in maintaining economic equilibrium, resource allocation, and the state's involvement in market processes. The article offers essential theoretical insights valuable for developing effective economic policy.

Keywords: price formation, market theory, supply and demand, classical economics, marginalism, market structure, competition, monopoly, oligopoly, inflation, consumer price index, economic equilibrium, resource allocation, government intervention.

Kirish

Narxlar iqtisodiyotning asosi bo'lgan elementlardan biri bo'lib, ular iqtisodiy jarayonlarning qanchalik samarali ishlashini belgilaydi. Ularning shakllanishi bozor muvozanatining ta'minlanishi, resurslarning to'g'ri taqsimlanishi va iste'molchilarning iqtisodiy qarorlarining qabul qilinishida muhim rol o'ynaydi. Narxlar orqali iqtisodiyotning turli segmentlari o'zaro bog'lanadi, iqtisodiy o'sish va barqarorlikka erishish uchun zarur bo'lgan muvozanatni saqlaydi. Shuningdek, ular iqtisodiy jarayonlarning tahlilida va strategik qarorlar qabul qilishda muhim ko'rsatkichlar sifatida xizmat qiladi.

Ushbu maqolada narxlarning shakllanishiga oid nazariy asoslar va ularning iqtisodiyotga ta'siri ko'rib chiqiladi. Narxlarning qanday shakllanishi, ularning iqtisodiy tizimdagi o'rni va bozor faoliyatiga qanday ta'sir ko'rsatishi, iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashdagi rolini batafsil tahlil qilish maqsad qilingan. Iqtisodiy nazariyaning asosiy qoidalari va tushunchalari orqali narxlarning shakllanish jarayoni ochib beriladi, bozor muvozanatining qanday saqlanishi va resurslarning qanday taqsimlanishi ko'rsatiladi.

Narxlarning shakllanishi iqtisodiy tizimlarning qanday ishlashini va ularning qanday qilib resurslarni samarali taqsimlashini tushunishda muhimdir. Bozor talab va taklifining o'zaro ta'siri, narxlarning qanday qilib bozor muvozanatini saqlash uchun ishlatilishi va iqtisodiy agentlarning qarorlariga ta'siri bu maqolaning markazida bo'ladi. Shuningdek, iqtisodiy nazariyaning tarixiy rivojlanishi va zamonaviy iqtisodiy tahlilning asosiy tamoyillari narxlarning shakllanishidagi muhim omillar sifatida ko'rib chiqiladi.

1. Narxlarning nazariy asoslari

Bozor nazariyasi iqtisodiyotning fundamental tushunchalaridan biri bo'lib, u bozorlarning qanday ishlashini, narxlarning shakllanishini va iqtisodiy resurslarning

taqsimlanishini tushunishga yordam beradi. Bu nazariya, iqtisodiy faoliyatni tahlil qilishda va iqtisodiy siyosatni ishlab chiqishda asosiy rol o'ynaydi. Bozor nazariyasiga ko'ra, narxlar bozor talab va taklifining o'zaro ta'siri orqali shakllanadi.¹ Agar talab taklifdan yuqori bo'lsa, narxlar oshadi; aksincha, agar taklif talabdan yuqori bo'lsa, narxlar tushadi. Bu jarayon bozor muvozanatini saqlash uchun zarur bo'lgan narxni belgilaydi.

Klassik iqtisodiyot nazariyasi iqtisodiyotning asosiy nazariyalaridan biridir va 18-asr oxiri va 19-asr boshlarida rivojlangan. Bu nazariya iqtisodiy tushunchalar, bozor mexanizmlari va iqtisodiy siyosatga oid muhim qarashlarni o'z ichiga oladi. Klassik iqtisodiyot nazariyasining asosiy vakillari Adan Smit, David Ricardo va J.B. Say kabi iqtisodchilardir.

Adan Smitning "Invisible Hand" (ko'rinmas qo'l) konsepsiyasi bozor iqtisodiyotining o'zini-o'zi tartibga solish qobiliyatini ifodalaydi.² Smitga ko'ra, individual xaridorlar va sotuvchilar o'z manfaatlarini ko'zlab harakat qilsa, bozor orqali resurslar samarali taqsimlanadi va umumiy farovonlik oshadi.

Bundan tashqari klassik iqtisodiyot nazariyasida bepul bozor tizimi (free market system) iqtisodiy faoliyatni boshqarishning eng samarali usuli deb hisoblanadi. Bu tizimda davlat aralashuvi minimal bo'lib, bozorning o'z-o'zini tartibga solish qobiliyati asosiy rol o'ynaydi.

Marginalizm nazariyasi iqtisodiyotda asosiy tushunchalardan biri bo'lib, u iqtisodiy qarorlar qabul qilish va resurslarni taqsimlashda marginal qiymat (qo'shimcha qiymat) tushunchasiga asoslanadi. Marginalizm 19-asrda rivojlanib, zamonaviy mikroiktisodiyotning asosiy poydevorini yaratdi. Ushbu nazariya iste'mol, ishlab chiqarish, va bozor muvozanatiga oid jarayonlarni tushuntirishda qo'llaniladi.

Marginal qiymat - bu qo'shimcha bir birlik mahsulot yoki xizmat iste'mol qilinishidan yoki ishlab chiqarilishidan olinadigan qo'shimcha qiymatni ifodalaydi.³ Iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilar qarorlarini marginal qiymat asosida qabul

¹ Mankiw, N. G. *Principles of Economics*, Cengage Learning, 2020.

² Smith, A. (1776). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. W. Strahan and T. Cadell.

³ Jevons, W. S. (1871). *The Theory of Political Economy*. Macmillan.

qiladilar. Masalan, agar bir iste'molchi qo'shimcha bir birlik mahsulotning marginal qiymati uning narxidan yuqori bo'lsa, bu mahsulotni iste'mol qiladi. Shu bilan birga, ishlab chiqaruvchi qo'shimcha bir birlik mahsulotning marginal qiymati uning marginal xarajatidan yuqori bo'lsa, mahsulotni ishlab chiqaradi.

Marginal foyda - bu qo'shimcha bir birlik mahsulot yoki xizmat iste'mol qilishdan olinadigan qo'shimcha foydani anglatadi. Iste'molchilar qanday mahsulotlarni yoki xizmatlarni iste'mol qilishlarini tanlashda marginal foyda va uning narxini taqqoslaydilar. Agar marginal foyda narxdan yuqori bo'lsa, iste'molchi qo'shimcha bir birlik mahsulotni iste'mol qiladi.

Marginal xarajat - bu qo'shimcha bir birlik mahsulot ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan qo'shimcha xarajatni ifodalaydi. Ishlab chiqaruvchilar ishlab chiqarish miqdorini oshirish yoki kamaytirishda marginal xarajatlarni hisobga oladilar. Agar marginal xarajat marginal foydadan yuqori bo'lsa, ishlab chiqaruvchi qo'shimcha mahsulot ishlab chiqarishni to'xtatadi.

2. Narxlarning shakllanish jarayonlari

Narxlarning shakllanish jarayonlari iqtisodiy tizimlarda resurslarning taqsimlanishi va bozorning samarali ishlashini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Narxlar iqtisodiy faoliyatni boshqarishning asosiy mexanizmlaridan biri bo'lib, ular talab va taklif o'rtasidagi muvozanatni saqlaydi.

Narxlarning shakllanishida talab va taklif asosiy rol o'ynaydi. Talab iste'molchilar tomonidan mahsulot yoki xizmatga bo'lgan ehtiyoj va qiziqishni ko'rsatadi. Taklif esa ishlab chiqaruvchilar tomonidan bozorga chiqarilgan mahsulot yoki xizmat miqdorini anglatadi. Talab va taklif o'rtasidagi muvozanat narxlarni belgilaydi.

Talab - bu iste'molchilarning ma'lum bir narxda va ma'lum bir vaqt davomida mahsulot yoki xizmatga bo'lgan ehtiyoj va istakdir. Talab odatda narx va miqdor o'rtasidagi munosabatni ifodalaydi va uning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- talab qonuni: Talab qonuni shuni bildiradiki, boshqa barcha omillar barqaror bo'lsa, mahsulot narxi oshsa, talab kamayadi, va mahsulot narxi tushsa, talab oshadi. Bu teskari munosabat talab egri chizig'ida (demand curve) ko'rsatiladi.

- talab egri chizig'i: Talab egri chizig'i narx va talab qilingan miqdor o'rtasidagi munosabatni ko'rsatadi. Bu egri chiziq odatda pastga qarab egilgan bo'ladi, bu narx oshganida talabning kamayishini va narx tushganida talabning oshishini anglatadi.

Talabga ta'sir etuvchi omillar:

- narx: narxning o'zgarishi talab miqdorini bevosita ta'sir qiladi.

- daromad: Iste'molchilarning daromadlari oshishi, agar mahsulot normal bo'lsa, talabni oshiradi. Inferior mahsulotlar uchun daromad oshishi talabni kamaytirishi mumkin. Inferior mahsulotlar daromad oshganida talab kamayadigan mahsulotlar. Bunday mahsulotlar daromad darajasi pastroq bo'lgan iste'molchilar uchun mo'ljallangan bo'lib, daromad oshishi bilan ular o'rniga yaxshiroq yoki qimmatroq mahsulotlarga o'tishadi.

- mahsulot xususiyatlari: Mahsulotning sifatiga va brendiga bog'liq bo'lgan xususiyatlar talabni oshirishi yoki kamaytirishi mumkin.

- qo'shni mahsulotlar: Substitutlar va komplementar mahsulotlar talabga ta'sir qiladi. Masalan, avtomobillar uchun benzinning narxi oshsa, avtomobillarga talab kamayishi mumkin.

- kutilgan narx o'zgarishlari: Agar iste'molchilar kelajakda mahsulotning narxi oshishini kutsa, hozir ko'proq xarid qilishlari mumkin.

Taklif - bu ishlab chiqaruvchilar tomonidan ma'lum bir narxda va ma'lum bir vaqt davomida bozorga chiqarilgan mahsulot yoki xizmat miqdoridir. Taklifning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- taklif qonuni: taklif qonuni shuni bildiradiki, boshqa barcha omillar barqaror bo'lsa, mahsulot narxi oshganda, taklif oshadi, va mahsulot narxi tushganda, taklif kamayadi. Bu to'g'ri munosabat taklif egri chizig'ida ifodalanadi.

- taklif egri chizig'i: taklif egri chizig'i narx va taklif qilingan miqdor o'rtasidagi munosabatni ko'rsatadi. Bu egri chiziq odatda yuqoriga qarab egilgan

bo'lati, bu narx oshganida taklifning oshishini va narx tushganida taklifning kamayishini anglatadi.

Taklifni ta'sir etuvchi omillar

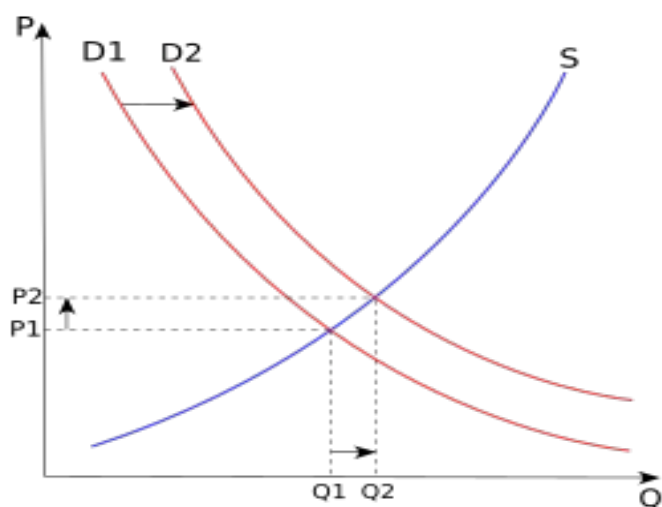
- narx: narxning o'zgarishi taklif miqdorini bevosita ta'sir qiladi.

- ishlab chiqarish xarajatlari: xom ashyo, ish haqi, energiya va boshqa ishlab chiqarish xarajatlari taklifni ta'sir qiladi. Xarajatlar oshishi taklifni kamaytiradi, kamayishi esa taklifni oshiradi.

- texnologiya: yangi texnologiyalar ishlab chiqarish samaradorligini oshirishi mumkin, bu taklifni oshiradi.

- bozor kirish va chiqish sharoitlari: Bozorga yangi ishlab chiqaruvchilar kirishi taklifni oshiradi, aksincha, bozorga kirish qiyinlashsa yoki mavjud ishlab chiqaruvchilar chiqsa, taklif kamayishi mumkin.

- davlat siyosati: Davlat siyosati, masalan, soliqlar va subsidiya, taklifni ta'sir qiladi. Masalan, subsidiya taklifni oshirishi mumkin.

S- taklif

D-Talab

P-mahsulot narxi

Q-mahsulot miqdori

Bundan tashqari o'zbek olimlari ham O'zbekistondagi iqtisodiy jarayonlar va narxlarning shakllanishi borasida muhim izohlarni berishgan. Jumladan, iqtisod fanlari doktori Komiljon Maxmudov shunday ta'kidlaydi:⁴ "Narxlar – iqtisodiyotda talab va taklif o'rtasidagi asosiy bog'lovchi bo'g'indir. O'zbekistonda bozor mexanizmi tobora shakllanib, davlatning bevosita aralashuvi kamaymoqda, shuningdek, energetika va transport sohasida davlatning rolini saqlab qolish orqali barqarorlikni ta'minlash maqsadga muvofiqdir".

"Narxlar va bozor muvozanati" bo'yicha iqtisodchi Baxodir Abduraxmonov shunday deydi:⁵ "O'zbekistonda bozor muvozanatini saqlashda narxlarning talab va taklifga nisbatan moslashuvchanligi muxim rol o'ynaydi. Davlatning iqtisodiy siyosatida narxlarni turg'unlashtirish choralari ko'rilayotgan bir vaqtda, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va ichki raqobatni rivojlantirish orqali barqaror narx shakllanishiga erishish zarur"

"Narx shakllanishida davlat aralashuvi va bozorning o'zini-o'zi boshqarish imkoniyatlari" hakida iqtisodiyot fanlari doktori, professor Rustam Jo'rayev:⁶ «O'zbekistonda davlat iqtisodiy islohotlar yo'lida bozor mexanizmlarini rivojlantirishga katta e'tibor bermoqda. Biroq, ayrim sektorlar, xususan, oziq-ovqat va energetika sohalarida narxlarning barqarorligini ta'minlash uchun davlat aralashuvi zarur. Bozor iqtisodiyotida davlatning asosiy vazifasi bozor muvozanatini saqlashga ko'maklashishdir".

3. Bozor tuzilmasi

Bozor tuzilmasi iqtisodiy faoliyat va raqobatning qanday shakllanishini aniqlaydigan muhim tushuncha hisoblanadi. Bozor tuzilmasi ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar o'rtasidagi munosabatlarni, narxlarning qanday belgilanishini va bozor samaradorligini ta'sir qiladi. Turli bozor tuzilmalari bozor dinamikasi va iqtisodiy samaradorlikni belgilashda muhim ahamiyatga ega.

⁴ Maxmudov, K. (2022). *Bozor iqtisodiyoti va narx mexanizmi*, Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.

⁵ Abduraxmonov, B. (2023). *O'zbekiston iqtisodiyoti: muvozanat va rivojlanish omillari*, TDIU nashriyoti.

⁶ Jo'rayev, R. (2021). *Davlat aralashuvi va bozor mexanizmlari: muvozanatni izlab*, O'zbekiston Fanlar Akademiyasi.

Bozor tuzilmasi — bu bozorning qanday tashkil etilganligini va undagi iqtisodiy agentlarning (ishlab chiqaruvchilar, iste'molchilar) o'zaro munosabatlarini ifodalaydi. U bir qator omillar bilan belgilanadi, jumladan:

- bozorning raqobat muhiti: bozorda necha ta ishlab chiqaruvchi mavjudligi va ularning bir-biriga ta'siri.

- mahsulotning turliligi: mahsulotlarning sifat va xususiyatlari qanday farqlanishi.

- bozorga kirish imkoniyatlari: yangi raqobatchilar bozorga kirishdagi qiyinchiliklar va imkoniyatlar.

- narx belgilash siyosati: mahsulotlar narxining qanday belgilanishi va o'zgarishi.

Bozor tuzilmasi bir necha asosiy turlarga bo'linadi. Har bir tur o'ziga xos xususiyatlari va iqtisodiy natijalari bilan ajralib turadi:

To'liq raqobat bozor tuzilmasi, ko'plab ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilar mavjud bo'lgan bozorni ifodalaydi. Mahsulotlar bir-biriga o'xshash bo'ladi (homogen mahsulotlar), va har bir agent bozor narxini ta'sir qilmaydi.

Monopoliya

Monopol bozor tuzilmasida bitta ishlab chiqaruvchi bozorni to'liq nazorat qiladi va mahsulotning yagona ta'minotchisi hisoblanadi. Boshqa raqobatchilar bozorga kirish imkoniyatiga ega emas. Jumladan, yagona sotuvchi, mahsulot o'ziga xos bo'lishi mumkinligi, bozorga kirish to'sqinliklar bilan cheklanganligi va sotuvchi narxlarni belgilaydi.

Oligopoliya

Oligopol bozor tuzilmasida bozorni bir nechta katta ishlab chiqaruvchi yoki sotuvchi nazorat qiladi. Bu ishlab chiqaruvchilar bozor narxlariga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Masalan, kam sonli sotuvchilar, mahsulotlar o'xshash yoki farqlanishi mumkin, bozorga kirish qiyin bo'lishi mumkin, raqobat va narxlar strategiyasi sotuvchilar o'rtasida muvozanatlashadi.

Inflatsiya

Inflatsiya iqtisodiyotda narxlarning umumiy darajasining oshishi bilan tavsiflanadi. U pulning qadrsizlanishini va iqtisodiy tizimdagi umumiy narxlar darajasining oshishini anglatadi. Inflatsiya iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda, siyosiy qarorlar va iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqishda muhim rol o'ynaydi.

Iste'mol narxlari indeksi (keyingi o'rinlarda INI deb yuritiladi) iste'mol sektorida inflyatsiya darajasini aks ettiruvchi muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi hamda davlatning moliya va pul-kredit siyosatini amalga oshirishda, iqtisodiyotda narx jarayonlarini tahlil va prognoz qilishda, aholiga eng kam ijtimoiy kafolatlarni qayta ko'rib chiqishda, ayrim huquqiy bahs-munozaralarni hal etish va hokazolarda foydalanilishi mumkin.

INI inflyatsiya darajasini ifodalaydigan muhim ko'rsatkichlardan biri bo'lib, bu o'rtacha iste'molchi tomonidan ishlab chiqarish bilan bog'liq bo'lmagan iste'mol uchun sotib olingan tovarlar va xizmatlar majmui qiymatining umumiy o'zgarishini hisoblaydi, ya'ni, ma'lum davr mobaynida, tovarlar va xizmatlar iste'moli miqdorining o'zgarish bo'lgan holatida, aholining iste'mol xarajatlari umumiy miqdorining o'zgarishini ifodalaydi. INIda, mamlakatning barcha hududlari bo'yicha turli tovarlar va xizmatlar narxlarining harakati o'rtacha darajaga keltiriladi.

INIning hisoblash, narxlar kuzatuv metodologiyasi va instrumentariysini ishlab chiqish hamda takomillashtirish, shuningdek, INIning bevosita hisoblash O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi tomonidan amalga oshiriladi. Hududiy statistika boshqarmalari tomonidan shaharlar va tumanlar, savdo va xizmat ko'rsatish obyektlari, shuningdek, aniq tavsifga ega tovarlar va xizmatlar tanlovi, ro'yxatga olish hamda birlamchi ma'lumotlar tahlilini nazoratga olgan holda ma'lumotlar bazasini shakllantirish va uni elektron tarzda taqdim etish bo'yicha ishlarni amalga oshiradi.

Xulosa

Narxlarning shakllanishi iqtisodiyotning muhim va murakkab jarayonlaridan biridir. Bu jarayon bozor talab va taklifining o'zaro ta'siri orqali amalga oshiriladi, va narxlar iqtisodiy tizimdagi resurslarning taqsimlanishini, ishlab chiqarish va iste'mol qarorlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Narxlarning shakllanishi bozor mexanizmlarini va iqtisodiy siyosatni tushunishda, iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Maqolada ko'rib chiqilgan nazariy asoslar, jumladan bozor nazariyasi, klassik iqtisodiyot nazariyasi va marginalizm, narxlarning shakllanishidagi asosiy prinsiplarni va tushunchalarni aniqlashda yordam beradi. Bozor talab va taklifining o'zaro ta'siri, klassik iqtisodiyot nazariyasining "ko'rinmas qo'l" konsepsiyasi, va marginal qiymat tushunchasi orqali iqtisodiy agentlarning qaror qabul qilish jarayonlarini yoritish, narxlarning qanday shakllanishini va ularning iqtisodiy jarayonlarga qanday ta'sir ko'rsatishini tushunishga imkon beradi.

Bozor tuzilmasining turli turlari, masalan, to'liq raqobat, monopol, oligopol va monopolistik raqobat, narxlarning shakllanishiga va bozor samaradorligiga turlicha ta'sir ko'rsatadi. Har bir bozor tuzilmasi o'ziga xos iqtisodiy dinamikaga ega bo'lib, narxlar va resurslarning taqsimlanishi muvozanatining qanday saqlanishiga ta'sir qiladi. Masalan, to'liq raqobat bozorida narxlar bozor tomonidan belgilanishi va resurslar samarali taqsimlanishi mumkin, ayni paytda monopol va oligopol bozorlarida esa narxlarning belgilanishi va resurslarning taqsimlanishi bozorning samaradorligiga ta'sir qilishi mumkin.

Narxlar, shuningdek, iste'molchilarning xarid qilish qarorlariga ta'sir ko'rsatadi, yuqori narxlar iste'molchilarni narxlarni pastroq bo'lgan mahsulotlarga o'tkazishga majbur qiladi. Shu bilan birga, inflatsiya iqtisodiyotdagi narxlarning umumiy darajasining oshishi bilan tavsiflanadi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Inflatsiya darajasini tahlil qilish, davlat siyosatining samaradorligini baholashda va iqtisodiy strategiyalarni ishlab chiqishda muhim omil hisoblanadi.

Narxlarning shakllanishi va iqtisodiy jarayonlarga ta'siri haqida chuqur tushunchaga ega bo'lish, iqtisodiy faoliyatni samarali boshqarish uchun zarurdir.

Ushbu maqola narxlarning shakllanishi nazariy asoslari va iqtisodiy jarayonlarga ta'sirini keng qamrovli tahlil qilish orqali, iqtisodiy siyosat va strategiyalarni ishlab chiqishda qo'llaniladigan muhim bilimlarni taqdim etdi. Narxlarning shakllanishi va iqtisodiy tizimlarning o'zaro aloqalari haqida yaxshiroq tushuncha, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, resurslarning samarali taqsimlanishi va bozor muvozanatini saqlashda yordam beradi.

Adabiyotlar

1. Mankiw, N. G. (2020). *Principles of Economics*. Cengage Learning.
2. Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2010). *Economics*. McGraw-Hill Education.
3. Varian, H. R. (2014). *Intermediate Microeconomics: A Modern Approach*. W.W. Norton & Company.
4. Krugman, P., & Wells, R. (2018). *Microeconomics*. Worth Publishers.
5. Smith, A. (1776). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. W. Strahan and T. Cadell.
6. Ricardo, D. (1817). *On the Principles of Political Economy and Taxation*. John Murray.
7. Say, J.-B. (1803). *A Treatise on Political Economy*. Bohn's Scientific Library.
8. Blaug, M. (1997). *Economic Theory in Retrospect*. Cambridge University Press.
9. Marshall, A. (1890). *Principles of Economics*. Macmillan and Co.
10. Jevons, W. S. (1871). *The Theory of Political Economy*. Macmillan.
11. Menger, C. (1871). *Principles of Economics*. Ludwig von Mises Institute.
12. Walras, L. (1874). *Éléments d'économie politique pure*. V. Didot